

ד"ר עופר נורדהיימר נור
nur@ucla.edu
אוניברסיטת תל אביב
הפקולטה למדעי הרוח
התכנית הרב-תחומית במדעי הרוח
הקבץ תרבות דיגיטאלית ומציאות וירטואלית
סמסטר א' 2020
יום ד 16-18 מפגשי זום

מבוא לסוציולוגיה של הרשת: יחסים, רשתות חברתיות והון חברתי בעידן המידע

הקורס משתמש בכלים מגוונים ממדעי הרוח והחברה ועוסק בשאלה כיצד משנה הרשת כמרחב מחיה את חיייהם של הגולשים בה, ובאופן רחב יותר את החברה בה אנו חיים. בבסיס הדיון שלנו עומדים סוציולוגים עכשוויים מרכזיים כמו זיגמונט באומן, אווה אילוז ושרי טרקל והבנתם את המודרניות שבה אנחנו חיים – המודרניות הנזילה בעידן גלובלי ומקוון.

אחת מן השאלות היסודיות בתשתית הקורס: האם מרחב הסייבר רק משקף את המשברים התרבותיים, חברתיים, כלכליים ופוליטיים אותם אנו חווים בשנים אלה, הוא שהוא בעל תפקיד ביצירתם?

במסגרת הדיון, נכיר את המושג מודרניות נזילה, ונערוך מבוא מקוצר והכרחי בכלכלה הפוליטית של ה"סיוט הקפיטליסטי". נשווה את הקפיטליזם של המודרניות התעשייתית לקפיטליזם הרשתי הניאו ליברלי של עידן המידע. נקשור בין הדחף המסחרי הבא לידי ביטוי ברשת, לבין עולם הרגשות שאותו הרשת מעצימה בעידן של האינטרנט המזוהה. נבדוק מהי חברת הרשת, כיצד מנתחים רשתות חברתיות בכלים סוציולוגיים וכיצד הפך מושג זה בשנים האחרונות למפתח להבנת ההתרחשויות החברתיות המקוונות. ננתח מהי קהילה ומהם גלגוליו של העצמי self בסייבר באמצעות כלי מחקר סוציולוגיים וננסה להבין כיצד תצורות אלה מעצבות את חווית הגולשים בתקופה מרתקת זו. נשאל: האם הסייבר מעצים פעילות ומחאה פוליטית או שההיפך הוא הנכון ונעמוד על השאלות הבוערות של השנים האחרונות: האם האינטרנט מקדם חופש ביטוי או דווקא יוצר תנאים לבליתמו? האם הפלטפורמות של רשתות חברתיות מאפשרות את התערעורת הסדר הפוליטי בדמוקרטיה המערביות?

מרכיבי הציון הסופי:

עבודת בית: 100%

השתתפות פעילה בשיעורים, למרות המדיום המקוון של הזום תשפיע לטובה על הציון הסופי

דיון מקדים לקורס:

1. רקוויאם (תפילת אשכבה) לסטודנטים:

<https://medium.com/@dDean3000/requiem-for-the-students-giorgio-agamben-866670c11642>

2. הנערה שטענה שהמתמטיקה אינה קיימת:

<https://www.nytimes.com/2020/09/16/magazine/math-tiktok-teens.html?action=click&module=Editors%20Picks&pgtype=Homepage>

ארבעה מפגשי מבוא

1. מבוא סוציולוגי

לקראת המודרניות הנזילה: השאלות המרכזיות בסוציולוגיה על יחיד וחברה בעידן האינטרנט

צ'ארלס טיילור, *מועקת המודרניות* מרכז שלם, 2011, ענ. 9-1

<http://www.shalempress.co.il/download/Products/1214Talor.pdf>

זיגמונט באומן, "היחיד במאבק עם האזרח" בתוך הפרק "אמנציפציה", מודרניות נזילה, הוצאת מאגנס, תשס"ז, ענ. 26-32.

זיגמונט באומן, "הרהורים בדיעבד על הכתיבה; על כתיבת הסוציולוגיה" בתוך מודרניות נזילה, ענ. 179-191, במיוחד עמודים 186-188, 191.

איילת רוזן, "חיים של אחרים" מקו, 10.10.13

<http://www.mako.co.il/nexter-weekend/Article-53e181695189141006.htm?sCh=3d385dd2dd5d4110&pId=1898243326>

עופר נורדהיימר נור, "למה כולם במסיבה חוץ ממני?" הארץ 2014

לקריאה נוספת:

"פוזיטיביזם" ערך בתוך *אנציקלופדיה של הרעיונות: תרבות, מחשב, תקשורת* דוד גורביץ ודן ערב הוצאת
בבל, 2012

Bauman, Zygmunt, *Liquid Love: On the Frailty of Human Bonds* (Kindle Locations 124-136). Wiley. Kindle Edition. עמוד אחד.

2. מבוא היסטורי ותרבותי

מקורות האינטרנט ותרבות הסייבר: מנין הגיע האינטרנט ולאן הוא הולך?
(דמוקרטיזציה, קוד פתוח, שיתוף, קהילות ווירטואליות)

מרשל מקלוהן, "אוטומציה: ללמוד למחיייה" מתוך *להבין את המדיה* (1964) ענ. 429-414

James Curran, "Rethinking Internet History" in *Misunderstanding the Internet*, Curran and Fenton, 2012, pp. 34-65

Fred Turner, "Introduction" in *From Counterculture to Cyberculture: Stewart Brand, the Whole Earth Network, and the Rise of Digital Utopianism*, The University of Chicago Press, 2006, pp. 1-9.

3. מבוא כלכלי

מבוא מקוצר והכרחי בכלכלה הפוליטית של הסיוט הקפיטליסטי: מן הקפיטליזם
התעשייתי לקפיטליזם הרשתי

"פוסט פורדיזם" ערך בתוך *אנציקלופדיה של הרעיונות: תרבות, מחשב, תקשורת* דוד גורביץ ודן ערב
הוצאת בבל, 2012

”קפיטליזם”, ערך בתוך לקסיקון לתיאורה של התרבות: מושגי יסוד, (עורכים: אנדרו אדגר ופיטר סדג'וויק) רסלינג, 2007, ענ. 361-359

ערן פישר, לכודים ברשת: שיח הטכנולוגיה הרשתית והקפיטליזם החדש, תיאוריה וביקורת 37, 2010 ענ. 183-150

פול מייסון, ”איך ייראו חיינו בעידן הפוסט קפיטליסטי? דה מרקר יולי 2015

<http://www.themarker.com/wallstreet/1.2688181>

חמישה דיונים נושאים:

1. כשנתוני העתק פגשו את הפסיכוגרפיה (פרשת פייסבוק, קיימברידג' אנליטיקה, והסרט (the social dilemma)
2. פיקוח ושליטה בעולם דיגיטלי
3. מקהילות לרשתות חברתיות, מהי חברת הרשת? מיהו איש רשת מובחר?
4. פרדוקס כלכלת השיתוף
5. זהות ברשת

נתוני עתק ופסיכוגרפיה:

Fred Turner, “The Rise of the Internet and a New Age of Authoritarianism”, *Harpers*, 2019
<https://harpers.org/archive/2019/01/machine-politics-facebook-political-polarization/>

פיקוח ושליטה בעולם דיגיטלי

סרט: Terms and Conditions may Apply

Steven Shaviro, “From Surveillance to Control” in *Connected: Or what it means to live in a network society*, University of Minnesota Press, pp. 31-35

אשר שכטר, "דמוקרטיה, חוכמה ושינוי הסדר הישן: האינטרנט לא מקיים את מה שהבטיח", דה מרקר, 15 אוגוסט 2014
<http://www.themarker.com/markerweek/1.2406625>

Douglas Rushkoff, “Why I am Quitting Facebook” CNN 2013
<http://edition.cnn.com/2013/02/25/opinion/rushkoff-why-im-quitting-facebook/>

“How Much Should People Worry About the Loss of Online Privacy?” Wall Street Journal 15 November 2011

http://online.wsj.com/article/SB10001424052970204190704577024262567105738.html?mod=rss_TechTechnology&utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter

Sam Fiorella, “The Insidiousness of Facebook Messenger’s mobile app terms of service” Huffington Post, 12/1/2013

http://www.huffingtonpost.com/sam-fiorella/the-insidiousness-of-face_b_4365645.html

<http://www.zephorias.org/thoughts/archives/2011/11/20/debating-privacy-in-a-networked-world-for-the-wsj.html>

לקריאה נוספת:

Judith S. Donath, “Identity and Deception in the Virtual Community” in Mark A. Smith and Peter Collock, *Communities in Cyberspace*, 1991, pp. 29-59

Julain Dibbell, A Rape in Cyberspace: How an Evil Clown, a Haitian Trickster Spirit, Two Wizards, and a Cast of Dozens Turned a Database Into a Society, First published in *The Village Voice*, December 23, 1993

http://www.juliandibbell.com/texts/bungle_vv.html

מקהילות לרשתות: מהן רשתות חברתיות, מהם חיים רשתיים ומה כרוך בהם?

Malcolm Gladwell, “Small Change: Why the Revolution Will Not Be Tweeted” New Yorker
http://www.newyorker.com/reporting/2010/10/04/101004fa_fact_gladwell?currentPage=all

Dougals Rushkoff, “Generation Like”
<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/generation-like/>

Manuel Castells, “Toward a Sociology of the Network Society” in *Contemporary Sociology*, Vol. 29, #5, pp. 693-699 Link: <http://www.jstor.org/stable/2655234>

M. Granovetter, 1973. “The Strength of Weak Ties,” *American Journal of Sociology*, volume 78, number 6 (May), pp. 1360–1380

עע, 2004 אלברט לסלו-ברבאשי, קישורים: המדע החדש של רשתות, ידיעות אחרונות, 60-64

קריאה מומלצת:

פול וירליו: "קיברנטיקה וחברה", בתוך יעל אילת ון אסן (עורכת) *תרבות דיגטלית: וירטואליות, חברה ומידע*, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2002, ענ. 111-123.

Erika Pearson, All the World Wide Web's a Stage: The Performance of Identity of in Online Social Networks, *First Monday*, Vol. 14 #3 March 2009:
<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/2162/2127>

פרדוקס כלכלת השיתוף: שינוי מבני של הכלכלה או קריסתו של מעמד הביניים?

Thomas Friedman, "Welcome to the Sharing Economy" *New York Times*, July 20 2013
http://www.nytimes.com/2013/07/21/opinion/sunday/friedman-welcome-to-the-sharing-economy.html?pagewanted=all&_r=0

John Harvey, "Renting Isn't Lending: The Sharing Economy Fallacy"
<http://theconversation.com/renting-isnt-lending-the-sharing-economy-fallacy-27084>

Alexandra Le Tellier, "The Sharing Economy Isn't 'Collaborative Consumption' It's Disaster Capitalism"
Los Angeles Times June 5 2014

<http://www.latimes.com/opinion/opinion-la/la-ol-sharing-economy-collaborative-consumption-disaster-capitalism-20140604-story.html>

Andrew Leonard, "'Sharing economy' shams: Deception at the core of the Internet's hottest businesses" *Salon*, 2014

http://www.salon.com/2014/03/14/sharing_economy_shams_deception_at_the_core_of_the_internets_hottest_businesses/

זהות ברשת: בין סלפי לאוטר

Sherry Turkle, Cyberspace and Identity, *Contemporary Sociology*, Vol. 28, No. 6 (Nov., 1999), pp. 643-648

קישור למאמר:

<http://www.jstor.org/stable/2655534>

Sherry Turkle, *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*, 1995, pp. 9-26, 254-269.